

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

לימוד סדר זרעים למעשה

אכשר דרא: כאשר נכנסו ישראל לארץ בימי יהושע בן נון, כבשו וחילקו את הארץ במשך ארבע עשרה שנה, איש איש כפי נחלתו שקבע להם הקדוש ברוך הוא. ומאז מנו את שנות השמיטה, והשיבתו את הארץ בכל שנה שביעית.

מסוף תקופת האמוראים משך מאות שנים לא היה כמעט ישוב יהודי בארץ ישראל, ולכן הראשונים והאחרונים כתבו פחות ספרים על סדר זרעים, מאשר על סדרי מועד נשים וזיקין שהיו נוגעים תמיד למעשה.

במאות השנים האחרונות, מעת עליית תלמידי הבעש"ט והגר"א שייסדו מחדש את היישוב בארץ ישראל, שוב היה נוגע למעשה הלכות סדר זרעים לעם ישראל. עם התעצמות היישוב מרן החזו"א זיע"א חיזק בקרב לומדי התורה וגם אצל החקלאים גבורי כוח לרבות העם שבשדות לקיים בהידור את כל המצוות התלויות בארץ בכלל, ומצוות שמיטה בפרט.

אכשר דרא, כאשר זכינו כיום שלומדים עינינו זרעים למעשה בהיכלי התורה והכוללים, ויהי רצון שבמהרה נזכה לקיים למעשה גם את סדרי קדשים וטהרות.

כולל 'גיבורי כח': סיפר מגיד מירשים מפורסם, מעשה שהיה בבעל תשובה מחו"ל גון במקצועו דובר אנגלית, שנכנס ליישוב לבעלי תשובה בארץ ישראל, והיה קשה לו מאוד להתחבר ולקבל 'גישמאק' ללימוד התורה הקדושה. הציע לו אחד הרבנים שיחפש מקצוע בתורה הקשור לנושא שהוא מצטיין בו, ומכיון שהוא יודע היטב את מלאכת הגנתו ורזי סודות הבוטניקה, ודאי שמתאים בשבילו ללמוד משניות של סדר זרעים.

מאותו יום במשך שנתיים, הגנן למד בהתמדה את כל משניות סדר זרעים, כאשר הבין היטב את כל הנלמד, והמושגים נהירים ומובנים לו, זה היה פשוט 'גישמאק'.

לאחר מכן רצה להעמיק ולהרחיב ידיעות בחלקו בתורה, נכנס ללמוד ב'כולל זרעים', למרות שלומדי הכולל הם תלמידי חכמים מופלגים וותיקים. הוא התאמץ, ולמד עם אברכים מופלגים ועשה חיל, עם הזמן התחיל לענות בכולל לשאלות של התלמידי חכמים ברי מקצועות זרעים.

כיום הוא אף מוסר בארץ ישראל, שיעורי הלכה למעשה בדיני מצוות התלויות בארץ, ערלה, שביעית ועוד, בשפתו שפת האנגלית, לחקלאים ואנשי מקצוע. בשנת השמיטה הקודמת (תשע"ה), זכה לעמוד בראשות 'כולל שמיטה לגיבורי כח' לחקלאים וגננים שניצלו את הזמן הפנוי ממלאכת השדה, ובאו לעסוק בתורה הקדושה, וללמוד את המצוות התלויות בארץ.

למפרע התברר, כי באמצעות נטיית ליבו הפנימית למלאכת הגנתו, הצליח למצוא את חלקו המיוחד והייחודי לו בתורה, 'ותן חלקו בתורתך'.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'הכנת הגינה לשמיטה'

הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ

הכנה למצוה: בשנת השמיטה נאסרו כל מלאכות השדה, אולם ישנם אופנים שמותר לעשות מלאכות מסוימות 'לאוקומי' לצורך קיום האילנות, ומניעת הפסדים. במאמר שלפנינו נלמד, כיצד מוטל על בעלי גינות וחצרות להיערך לקראת שנת השמיטה, אלו בדברים יש לבצע מראש כדי שהגינה תפרח כהלכה בשביעית. האם צריך להקדים בערב שביעית את המלאכות 'לאוקומי' שמותר לעשות בשביעית, ומה הדין במלאכות שהותרו למניעת הפסד?

1. היתר 'לאוקומי' והצלה הפסד

'אוקומי אילנא': במבוא **בגמ'** (עבודה זרה דף נ: וברש"י שם), ונפסק **ברמב"ם** (שמיטה פרק א הלכה ז), בכלל בשביעית 'לאוקומי אילנא שרי, אברויי אילנא אסור'. ולכן מותר להוציא תולעים מגע האילן והוא הנקרא 'מתליעין', ואם נקלף חלק מקליפת האילן, מדביקים וקושרים עליו זבל שלא ימות והוא הנקרא 'מזהמין', ויש מפרשים שהכוונה ב'מזהמין', לשפוך חומר סרוח על הנטיעות הקטנות, כדי שלא יאכלו אותם בהבמות והחיות, והטעם כי התורה אסרה מלאכות שהם עבודת קרקע, ו'לאוקומי אילנא' אינו מלאכת קרקע, שאינו משביח את האילן, אלא מעמידו כמות שהוא ומציל את העץ שלא ימות, 'אברויי אסור' לפי שמחזקו ומשביחו.

פסיידא: היתר נוסף מצינו **במשנה ובגמ'** (מועד קטן דף ב), ונפסק **ברמב"ם** (שמיטה פרק א הלכה ח י), משקין בית השלחין בשביעית, שמותר מלאכה דרבנן במקום הפסד, שאם לא ישהה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, ומלאכת השקיה אסורה מדרבנן. והוסיף **החזו"א** (שביעית סימן כא אות יז), שגם אם לא ייבש העץ אלא ייזקו 'כל פירותיו' מותר להצילו מההפסד. והגר"ר **זעליג שפירא זצ"ל** (קונטרס סדר השביעית אות יג) כתב בשם החזו"א, שאפילו אם ייזקו 'רוב פירותיו' רשאי להצילו מההפסד.

שיטת החזו"א: חידוש החזו"א

בספרו (שביעית סימן כא ס"ק יז ד"ה ולכן). הובא **בדרך אמונה** (שמיטה פרק א אות פח), ו**בדיני שביעית** (פרק ב הלכה ז): "וכן חייבין לזבל ולכבש קדם ראש השנה שלא יצטרכו לזבל ולכבש בשביעית. ואף אם לא יספיק לכל השנה כל מאד דאפשר למעוטי חייב למעט. וכן מה שאפשר לאחר עד אחר השנה חייב לאחר ואסור בשביעית". ולגבי 'אוקומי אילנא' ביאר **במכתבו** (מופיע בחוט שני עמוד תעג, ודור אמונה חלק ד מכתבים מכתב ח), שההיתר לעשות מלאכה 'לאוקומי אילנא', אינו משום הפסד, אלא שאין עליו שם מלאכה, ולכן

מנגנון השקיה אוטומטי

2. מלאכות אוטומטיות

שביטת: יסוד ויטורש מצות שמיטה, שלא לעשות מלאכה בשדה. וכיום שמערכת האוטומטיות משתכללות והולכות, השלה מתבקשת מאליה, האם מותר להפעיל מערב שביעית מערכת אוטומטית שתעשה את מלאכת השדה האסורה בשמיטה? [דומה קצת לשאלה האם מותר להפעיל מערב שבת מכונה שתעשה מלאכה באופן אוטומטי בשבת]. כגון, לפזר בשיטת דישון שמפורק מעצמו בשביעית, להפעיל בשיטת מערכת השקיה (ממוחשב / מכני), המחברת לרשת מטרות הפזורה על כל השדה, לפיזור מבוקר של דשן ומים באופן אוטומטי במשך כל שנת השמיטה.

אסור ממטרות: לדעת הגר"י נסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שמיטה עמוד עד, שמיטת קרקעות פרק ו סעיף יז) אסור לעשות בשדה מלאכות אסורות בשביעית על ידי הפעלת מערכות אוטומטיות בשיטת, כגון ממטרות להשקיה ודישון וכדומה, הפעולות באופן מכני או ממוחשב, להשקות ולדשן יותר מהשעור שמותר 'לאוקמי'. ולדעת 'ש"י' מבטל בכך את העשה **שנאמר** 'ושבתה הארץ שפכת לה' (ויקרא פרק כה פסוק ב), שאנו מצווים שלא לגרום לקרקע לעבוד. ואף שהפעולה נגמרת ערב שביעית, סוף סוף במעשי הוא מבטל את שביטת הארץ.

וחלוק הדבר מהמבואר **בשו"ע** (או"ח סימן רנב סעיף ה), שאין איסור כאשר המלאכה נעשית מאליה בשבת, כי בשבת החיוב הוא שהגבר ישובת מלאכה והאדם עצמו שובת, אבל בשמיטה שכתוב 'ושבתה הארץ' החיוב שהקרקע לא תעשה מלאכה מחמתו. וכן חלוק ממה שהתיר החזו"א (שביעית סימן ז' ס"ק כה) לנטוע עץ בשביעית, אף שההשרשה נעשית בשביעית, כי מעשה האדם בדיעה, ופעולות הקרקע אין מתייחסות לאדם. אבל בהפעלת מערכת השקיה כל הפעולות מתייחסות למפעיל, ונמצא שמחמתו אין הארץ שובת.

וכן דעת הגר"י **צבי ובר שליט"א**, שאסור להפעיל מערכת השקיה אוטומטית, אולם מטעם אחר, כי זרימת החשמל למחשב ההפעלה נחשב מעשה בשביעית המיוחס לעובדי חברת חשמל, וגם כאשר מערכת ההפעלה פועלת על בטירות, עדיין המים בברזים זורמים מכח אנרגיה החשמל, נמצא שההשקיה וביטול שביטת השדה נעשה מכח פעולת עובדי חברת חשמל בשביעית.

וכן לדעת הגרש"ז **אוייברג זצ"ל** (דנין שביעית השלם פרק י סעיף יא, חכ מהמתקדם חלק ב עמוד קעב) **והגר"י שמואל הלוי ואונגר זצ"ל** (ש"ת שבת הלוי חלק י סימן ר) **והגר"י משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות חלק ו יור"ד סימן יריז), אסור להשקות על ידי שיעון אוטומטי, כיון שלפי כמה ראשונים המצווה היא על שביטת הארץ, והמעשה מערב שביעית מונע את השביטה. ולדעת הגר"י **משה ברנדסדורפר שליט"א** (היכל הוראה חלק ג יור"ד הוראה קא), אסור להפעיל ממטרות או רובוט אוטומטי לעשות מלאכות אסורות בשמיטה, והעושה כן עובר בלאו ועשה דשביטת קרקעות, ולא גרע מהאיסור שכן יעשה מלאכה בשדה הישראלי.

מותר ממטרות: לדעת הגר"י **אלישיב זצ"ל** (ישא יוסף סימן ד, שמיטת קרקעות פרק ו סעיף יז, דיני השלם פרק סעיף יא), מותר לכיון מערכת השקיה לשנת השמיטה, גם לשיטות שמצות השמיטה היא על הקרקע, היינו רק כאשר עושה מלאכה, אבל פעולה שנעשית במאמצות המחשב, נחשב שהמלאכה נעשית מאליה, ואין בה שום איסור, וכמו שודאי אין איסור שידר גשם על השדה בשמיטה, כי אין חובה למנוע מהגעת מים לשדה, ופעולת השקיה על ידי מחשב מתוכנן כמובא היא רק כמו נשם.

בנוסף אחר, מובא **בהערות הגר"י אלישיב** (מועד קטן דף ג, ג), מנגנון אוטומטי הבנוי על שיעון מכני, או בטירות ומצבר מותאם, אבל אם צריך את זרם החשמל, הפעולה מתייחסת לעובדי חברת חשמל ונמצא שהשדה אינה שובתה בשמיטה. וכל זה רק אם השקיה אסורה מן התורה, אבל אם השקיה אסורה רק מדרבנן, אפשר שיכול לכוונם מערב שביעית, למרות שעובדי חברת חשמל מזרימים חשמל שמפעיל את המטרות.

בנוסף אחר, מובא **בשבות יצחק** (שביעית פרק יב) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, שיש להתפסק מה הדין בממטרות, יתכן להתיר כי

מותר אפילו בערב ראש השנה של מוצאי שביעית. ואינו דומה להתיר להשקות בית החליץ במקום הפסד, שמדרבנן דינו כעבודה במקום בשביעית, והיתירו חכמים במקום הפסד.

וביאר דבריו **בחוט שני** (עמוד קג), ובהרחבה בדברי הגר"י **יוסף אפרתי שליט"א** (ישא יוסף שביעית סימן ג), שחלוקים ביסודם שני ההיתרים 'אוקמי אילנא', טעם היתר בפעולות השומרות על האילן, כאשר האילן במצב של קלקול, כגון שנתגלו שורשיו, ועלול להיזק, ואלו להתפתח בעודו כראוי, אין פעולתו נחשבת להצמחת והשבתת האילן, והיא עבודה אסורה בשביעית, אלא החזקת האילן כמות שהוא, ושמירה על הקיים, ופעולות כאלה אינן מלאכות שנאסרו בשביעית, למרות שעל ידי מעשיו האילן או הפירות משיבחים וצומחים. וכיון שמלאכה אינה בגדר מלאכה, אין ענין להקדימה מערב שביעית כדי שלא יסתרן לעשותה בשביעית. וכן מותר לעשות מלאכות 'לאוקמי' בסוף שביעית, למרות שיכול להמתין ולעשותם בשמינית.

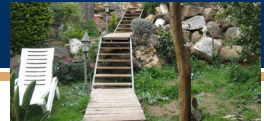
אבל מלאכות שהותרו מחמת הפסד, כגון השקת שדה בית השלחין, שנעצם הינם מלאכה אסורה מדרבנן שמשביח את השדה, אלא שהתירו למנוע את ההפסד, ולכן צריך להקדים ערב שביעית כדי שלא יסתרן לעשותו בשביעית. [כעין המבואר **בשו"ע** (סימן תקלט סעיף ו) שהתירו מלאכה בחול המועד במקום הפסד, ואסרו לכיון את מלאכתו למועד]. וחייבים לזבל ולנכש קודם ראש השנה, כדי שלא יצטרך לזבל ולנכש בשביעית, ואף שלא יספיק לכל השנה, מכל מקום כמה שאפשר למנוע בעבודת השמיטה חייב למנוע. וכן מלאכות שאפשר לדחות עד אחרי ראש השנה של שמינית, אסור לעשותם בשביעית.

הוצאה גדולה: הורה הגר"י **אלישיב זצ"ל** (ישא יוסף שביעית ג) שאין חיוב להוציא הוצאות גדולות קודם שביעית לרסס את השדה בחומרים מוגני ביטה, למנוע מלאכה המותרת בשביעית משום הפסד, ורשאי לעשותה בשביעית. והסתפק שם בישיא יוסף, האם טעם הוראת הגר"י היה משום שאין חיוב להוציא סכף למנוע מלאכה המותרת בשביעית, או משום שרק כאשר הנזק כבר קיים, יש חיוב להקדים את המלאכה קודם שביעית, אבל כאשר הנזק לא קיים עדיין וחושש שיעיג בשביעית, לא מצינו חובה להקדים את המלאכה לערב שביעית, ולסלק את החשש שיבוא בשמיטה הנזק והמלאכה.

והגר"י צבי ובר שליט"א, הקט באופן פשוט שכונת הגריש"א, שאין חיוב להוציא ממון בכדי למנוע מלעשות מלאכה בשביעית. וזכר לדבר, הדין המבואר **בשו"ע** (יור"ד סימן שעד סעיף ג), שאמנם מותר לכהן ליטמא למת מצוה, אבל אם יש אפשרות לקרוא לישאל שיתעסק בו, אסור לו ליטמא, וכתב **הרמ"א** (שם) שאם אינו מוצא שיקברוהו, רק בשכר, אינו חייב לשכור משלו, אלא מותר לו להיטמא אם ירצה.

ולדעת הגר"י **שאל רייכנברג שליט"א** (במאמר הדרכה לקראת שמיטה), יתכן לבאר את הוראת החזו"א לזבל ולנכש קודם שביעית למנוע מלאכות בשביעית, הוא כדי לחוש לשיטת הראשונים הסוברים שהתירו במקום הפסד רק השקיה ולא מלאכות אחרות. ובהמשך באו את כוונת החזו"א, שמלאכות במקום הפסד אסורות, והתירו במקום הצורך בכדי למנוע הפסד, ואם הפסד הימנע מעשיית מלאכות אחר בשביעית, צריך להקדים קודם שביעית. מכאן דברי החזו"א, הורה **הגר"י דב גרשון מלצר שליט"א** (שיעורי דעה 94 כי תצא תשפ"א), עצה טובה לגבי השקיה, להתקין בשיטת מערכת השקיה שתפעל באופן אוטומטי כל שנת השביעית, כדי שלא יצטרך לעשות מלאכה בקרקע כלל.

שיטת הגרש"א: מאידך הגר"י **שלמה זלמן אויערבך זצ"ל** (קובץ מפרי הארץ חלק א, ישא יוסף שביעית סימן ג) צידד, שגם מלאכה המותרת משום הפסד, לא צריך להקדים קודם שביעית, כמו שלא מצינו שיש להשתדל בשביעית עצמה לעשותה על ידי נכרי (וצ"ח שם בישיא יוסף, בהרבה מלאכות שהגר"י **אלישיב זצ"ל** היתיר לעשותם בשביעית, ביקש לעשותם על ידי נכרי. והיו מלאכות שהסתפק אם להתירם, והורה לעשותם על ידי נכרי).

3. די שון

זיבול בשישית: לדעת הגר"ש רייכנברג שליט"א (באמור הדרכה לקראת שמיטה) מותר להטמין באדמה מערב שמיטה דשן כימי הנקרא 'קומפוסט', שהוא אוורגן המתפרק לאט במהלך השנה. אבל אסור להטמין באדמה מערב שביעית דשן כימי הנקרא 'איטי תמס' (מלשון 'תמס' באופן איטי) שמתפרק לאט עד כחצי שנה, באמצעות המים שמשקה את האדמה בשמיטה. כי מי ההשקיה מפעילים את הדשן, ונחשב כאילו הניח בקרקע בקבוקים קטנים, שכל פעם שמשקה ונכנס מים לבקבוק יוצא קצת דשן, בשונה מ'הקומפוסט' שנהפך לחלק מהאדמה, ולא נחשב שכלל ההשקיה האדם מדשן את האדמה. ואם לא ישקה בידיים את השדה במשך כל השנה ורק הממטרות שכיון מערב שמיטה ישקו מעצמם, **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (ישא יוסף סימן ד) לשיטתו, מותר להשתמש בדשן 'הקומפוסט'. והגר"ש **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני עמוד עה) לשיטתו, אסור. מאידך לדעת הגר"ה **יוסף ליברמן שליט"א** (משנת יוסף חלק ג סימן ה), כל סוגי הדישון מותרים בערב שביעית גם אלו שמתפרקים על ידי המים, ואדרבה יש בזה מלצה על פני השקיה בידיים בשביעית. שחוסך מלאכות שהיה צריך לעשותם בשביעית כדי לאוקמי'.

4. מלאכות קודם שביעית

גינות נוי: הדרכה מעשית לטיפול בגינות נוי, ופירות המלאכות שצריך לעשות קודם שנת השמיטה, מאת הגר"ש **שאל רייכנברג שליט"א** - מופיע בספרו **משפטי ארץ** (מהדורות תשסז שביעית פרק ה), ובמאמר **הכנה לשמיטה**, (ניתן להשיג במערכת הילכתא) ובשעוריו (ניתן להאזין במערכת כל השלשון) והיסוד הוא, שפעולות תחזוקה שוטפות לתועלת כללית, אסור לעשותם בשביעית, וגם במלאכות המהירות כתב החזו"א שצריך להקדים מה שאפשר, והחכם עיניו בראשו להכין את השדה קודם שמיטה.

גיזום: יש לבצע גיזום מלא לעצים ומדשאות וגדרות חיות לפני שמיטה, שלא יצטרך לגזום בשמיטה. בשנת השמיטה מותר לחתוך רק ענף שמפריע למעבר, ויש להקדים כמה שאפשר לפני שמיטה. לפני ראש השנה של שמיטה אחר בציר הגפן, יזמר חלק מענפי הגפן ויצמצם את כמות הענפים. כיון שבשמיטה אסור לזמר, שעל פי רוב לא יקרה נזק בלתי הפך לגפנים אם לא יזמרו אותם שנה אחת.

תמיכה ניקוי והדברה: יקשור בסוף שישית תמיכות לנטיעות חדשות, שיחזיקו מעמד ברוחות ובגשמים, על ידי קשירת מקל לגזע העץ. ניקוי הגינה קודם שביעית. ניכוש עידור ודישון כהלכה, הדברה ממזיקים, וכל מה שצריך בגינה. וכתב **גביליון לענין הלכה** (314) כדאי להתיעץ עם המומחים, אלו מלאכות ניתן לעשות לפני שנת השמיטה, ועל ידי כך להימנע מעשייתן בשנת השמיטה. **קו ההלכה בבית המדרש להלכה בהתיישבות החקלאית אמונת א"ש** 02/6488888. גנן מומחה ירא שמים הגר"ש **שואל סלינסקי** ה"ו 583-3641/02 (גם לדוברי אנגלית).

המלאכה נעשית מאליה, ויתכן לאסור לדעת כמה ראשונים שיש חיוב של ושבחה הארץ, מכיון שפעולת האדם פועלת בקרקע. ולכל הדעות, עדיף לסדר מערב שביעית ממטרות שישקו את השדה ללא הגבלה, מאשר להשקות בשביעית עם ההגבלות של 'לאוקמי'. והתנאי לכך שייחשב שהממטרות עושות את ההשקיה מאליה, שמופעיל את הממטרות על כסריות או מנבל, ללא שינויים ופועלת אדם במערכת, משך כל שנת השמיטה ברציפות. ולא על חשמל שמוצר על ידי פעולות האדם.

ולדעת הגר"ה **עובדיה יוסף זצ"ל** (ילקוט אברך חלק ו עמוד מט), מותר להשקות על ידי ממטרות שהופעלו מערב שמיטה, כי שמיטה בזמן הזה מדברגן לרוב הפוסקים. ולדעת הגר"ה **צאלל חיים בלוי שליט"א** (מנחת ירושלים פרק א במראות יעקב ס"ק לה) לכאורה אין שום חשש בהפעלת מערכת ההשקיה מערב שביעית. כמו שמוזר לפתוח מים לגינה מערב שבת. אולם סיים דיש לדון מצד שביתת שדה.

ספק בממטרות: ולדעת הגר"ה **חיים קנייבסקי שליט"א** (גבורי כח סימן יח שו"ת מהגר"ח עמוד 413, קונטרס מענה ר"ח עמוד פ שאלה 692, עלי ש"ח זרעים עמוד רסז אות ב) בשבת מותר להשקות באמצעות ממטרה שהופעלה בערב שבת (שונה הלכות סימן שלו דין א, סימן רנב דין ד), אבל בשביעית אפשר שחמור יותר, וגם יתכן שיש מראית העין, וצ"ע. ולדעת הגר"ה **יצחק יוסף שליט"א** (ילקוט יוסף שביעית פרק יב עמוד שצא), על להסתפק האם מותר להשקות על ידי ממטרות שהופעלו מערב שביעית, וצ"ח לחלק ממראי מקומות הג"ל.

הוראה לאיסור בממטרות: ולדעת הגר"ה **יוסף ליברמן שליט"א** (שו"ת משנת יוסף חלק ג סימן ה), גם אם בשבת נוהגים היתר בממטרות, ואפילו אם נאמר שלא מצינו בשביעית איסור אוושה מילתא, מכל מקום יש להחמיר לאסור שימוש בהשקיה יתירה בממטרות שהופעלו מערב שביעית, כיון שרבו הפרצות בחומות השמיטה, ובפרט בימינו שנתרבה הטכניקה המתקדמת, ועוד מעט יוכלו לעשות כל המלאכות בגורמא וגרמא וכח שני ושלישי, ויתחכמו בהמצאות שונות לבטל שביתת הארץ נגד רצונו יתברך שציווה ושבחה הארץ שבת ל'.

רובנו: יש לחקור מה הדין לגבי הפעלת רובוט מכסחת דשא, המכסה מדשאות באופן אוטומטי, בדגמים מסוימים הרובוט מסוגל לחזור בעצמו למקום בו הוא מטעין את עצמו, ומורכב עליו חיישנים לחזור מיד לסלכה כאשר מתחיל לרדת גשם. סביר להניח שעם הזמן, עוד הרבה ממלאכות השדה יעשו באופן אוטומטי, ואולי ימצאו רובוט חכם שיהיה מסוגל לעשות לבד בשנה השביעית את כל מלאכות השדה, והשאלה האם מותר להפעיל מערב שביעית? וכן לחכם ויחכם עוד!

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **'לאוקמי' מובנית הפסד:** הכלל בשביעית 'אוקומי אילנא שרי, במקום הפסד, כאשר עלולים לנזק כל האילנות או רוב הפירות.
- ב. **להקדים:** מלאכות שהותרו 'לאוקמי' בשביעית אינם בגדר מלאכה, ולכן אין דין להקדיםם בשישית. אבל מלאכות שהותרו במקום הפסד, לדעת החזו"א יש להקדיםם לפני שמיטה או לדחותם לאחר שמיטה, כדי שלא יצטרכו לעשותם בשנת השמיטה, ואף שלא יספיק לכל השנה, 'מעט כמה שיכול'. אך אינו מחויב להוציא הרבה כסף על ההקדמה. ולדעת הגרש"א אין דין להקדיםם.
- ג. **ממטרות:** נחלקו הפוסקים בדין הפעלת ממטרות אוטומטיות מערב שביעית להשקאת ודישון השדה 'לאברוי' במשך כל שנת השמיטה, יש אוסרים מעיקר הדין, ויש מתירים במקום שאין חשש מראית העין. ולשיטתו, השקיה 'לאוקמי' עדיף בממטרה מאשר בידיים, ויש שהניחו בצ"ע. ויש שהורו לאיסור לזמן פרוצות בשמירת השמיטה למרות שמצד הדין יתכן שמצד.
- ד. **דישון:** דישון 'קומפוסט' שמתפרק לאט במשך השמיטה, מותר להטמין בערב שביעית. דישון 'איטי תמס' שמופעל על ידי מי ההשקיה, יש אוסרים ויש מתירים. ואם משקה רק על ידי ממטרות שכוונו מערב שביעית, תלוי במחלוקת שמופעל בסעיף הקודם.
- ה. **החכם עיניו בראשו:** פעולות תחזוקה שוטפות שעושים לתועלת כללית, אסור לעשותם בשביעית, והחכם עיניו בראשו להכין את השדה קודם שמיטה. זמירת הגפן, גיזום העצים, גיזום גדרות חיות, תמיכה לעצים צעירים, ניקוי הגינה, דישון כהלכה, והדברה ממזיקים.

02-6507823:פקס